

Polarisatie in de wereld en in mezelf

Han Bekkers

Zoals velen van ons heb ik zorgen. Nauwelijks in mijn beschermde leven, maar wel zorgen over de toenemende polarisatie in de wereld. Ik voel me machteloos over de geweldsexplosies in Oekraïne en het Midden-Oosten, de gepolariseerde verkiezingen in de Verenigde Staten, de vergiftiging van onze planeet, maar ook over het leed van de enorme aantallen vluchtelingen.

In dit artikel ga ik dieper in op de toenemende polarisatie en de oorzaken ervan. Ook geef ik een indicatie van de weg om te ontsnappen aan de toenemende polarisatie.

Wat is polarisatie?

Polariteit gaat over tegengestelde of contrasterende principes, tendensen of aspecten. Het bijzondere van polariteit is dat de twee tegenstellingen eigenlijk onafscheidelijk zijn, dus bij elkaar horen. Een min-pool kan niet bestaan zonder het bestaan van een plus-pool. Het mannelijke kan niet bestaan zonder het vrouwelijke. Oorlog kan niet bestaan zonder vrede.

Polarisatie is toenemend wij-zij-denken. Het is een proces waarbij de tegenstellingen tussen groepen in de samenleving sterker worden, waardoor groepen steeds meer tegenover elkaar komen te staan. Polarisatie kan zich manifesteren op verschillende locaties, bijvoorbeeld in een buurt, op een school of op de werkvloer, maar vooral in (sociale) media.

Enige polarisatie kan helpen om botsende standpunten, scheidslijnen of conflicterende belangen helder te maken. Als de onderlinge dialoog echter stopt raken standpunten en overtuigingen verhard. Het kan zijn dat een groep zich ondergesneeuwd voelt of bedreigd en zich dan terugtrekt achter de veilige muren van de sociale groep. Omgangsvormen tussen bevolkingsgroepen kunnen hierdoor geleidelijk aan verslechteren.

Echter de meeste mensen zijn niet zo uitgesproken. Er is dus een grote middengroep die zich, bij een toenemende polarisatie, gedwongen voelt om zich ook uit te spreken. Sterker nog, de meest uitgesproken mensen proberen actief de mensen in het midden mee te krijgen. Met het verdwijnen van het stille midden verdwijnt met de dialoog de nuance en is er sprake van een ongewenste polarisatie.

Polarisatie kan op verschillende manieren worden benaderd. We kennen etnische, culturele en religieuze polariteiten, maar ook verticale of horizontale polarisatie. Het kan immers gaan over de relatie tussen overheid en burger en tussen burgers onderling, over inhoudelijke vraagstukken, zoals wat de beste manier is om iets op te lossen of over ideeën, zoals politieke meningsverschillen. De hardnekkigste polariteiten zijn de vraagstukken die raken aan de identiteit van groepen, zoals we bijvoorbeeld zagen bij de discussie over het Coronavirus, Zwarte Piet of migratie. In alle gevallen lijkt echter de brug tussen overtuigingen, meningen, ideeën, standpunten of andere tegenstellingen te ontbreken. Ik spreek van 'lijkt', omdat er meestal tegen alle verwachtingen in altijd een brug gevonden kan worden.

Ik bespreek eerst enkele voorbeelden van hardnekkige polariteiten, die de wereld in beroering brengen.

Israël en Palestina

De bron van het conflict in het Midden-Oosten ligt al heel ver achter ons. Misschien al in het begin van vorige eeuw, maar zeker na de verschrikkingen van de Holocaust. Alle jaren is er niet systematisch toegewerkt naar een manier hoe de Joden en Palestijnen samen zouden kunnen leven, maar is het conflict van beiden kanten alleen maar geëscaleerd. En nu zitten we in een situatie die tenminste nog twee generaties vergt om te kunnen spreken van vrede in Jerusalem. Joden en Palestijnen zijn ultiem gepolariseerd. De Joden met een deel van de westerse wereld achter zich, de Palestijnen met een deel van de Arabische wereld achter zich. Maar de kampen zijn verdeeld en leiden ook binnen verschillende landen tot verdeeldheid en polarisatie.

Om enig gevoel te krijgen bij de situatie in de Westbank heb ik bijgaand essay geschreven: [Een enkeltje dubbel leven](#).

Oekraïne en Rusland

De polarisatie tussen Oekraïne en Rusland vindt haar grondslag in verschillende wereldbeelden. Waar Rusland nog denkt in machtsblokken en invloedsferen, gaat het denken in westerse landen uit van het zelfbeschikkingsrecht van volken. De polariteit gaat over een staatsinrichting zonder rekening te houden met mensen of tussen een staatsinrichting waar je mensen invloed geeft op hun bestaan. Daarnaast spelen in het ontstaan en bij het verloop van het conflict zoveel andere factoren een rol dat een uitweg niet eenvoudig gevonden kan worden. Hoewel de Verenigde Staten het zelfbeschikkingsrecht van Oekraïne met de mond belijden, zijn machtspolitiek en economische aspecten waarschijnlijk belangrijker. Voor Rusland is haar afbrokkelende positie op het wereldtoneel ongetwijfeld een factor geweest om de zogenaamde satellietstaten aan zich te willen binden.

Mijn visie op het conflict tussen Rusland en Oekraïne heb ik in bijgaand artikel neergelegd: [Daagt Rusland het Westen uit?](#)

De Democraten en Republikeinen in de Verenigde Staten

De bron van de tegenstelling tussen de Democraten en Republikeinen ligt ook lang geleden, eeuwen geleden zelfs. De basis kan gevonden worden in de verschillende economische situaties in het zuiden en het noorden van de Verenigde Staten. De Republikeinse staten, die vooral in het noordwesten van de Verenigde Staten gevonden konden worden, industrialiseerden. Slavernij paste niet in de economische ontwikkeling van hun samenleving. De eigenaren van plantages, die door de Democraten werden vertegenwoordigd, hadden door hun goedkope slavenarbeid geen impuls tot industrialisatie. Die kloof tussen het geïndustrialiseerde oosten en westen en het meer agrarisch midden van de Verenigde Staten is in de daaropvolgende eeuwen versterkt en diepgaand gepolariseerd via economie, cultuur, religie en politiek. Bijzonder is wel dat de Republikeinen en de Democraten in deze tijdsperiode van rol wisselden. De Democraten zijn nu progressief en liberaal, de Republikeinen conservatief, racistisch en rechts. Met de verkiezing van Trump lijkt de kloof groter geworden en een oplossing verder van huis dan ooit.

Het Westen en het mondiale 'zuiden'

Op het wereldtoneel lijkt de allesbepalende invloed en met de opkomst van nieuwe economieën de macht van de westerse democratieën af te nemen. De democratische staat heeft bovendien haar positieve imago verkwaanseld door haar egoïstische en dominante optreden in de wereld met als belangrijkste doel rijkdom te verzamelen ten koste van anderen. Is het op deze manier nog verantwoord om democratie als staatsvorm te verdedigen als ze drijft op uitbuiting, roof en onderdrukking? Inmiddels komen steeds meer zuidelijke en Aziatische staten tot bewustzijn dat hun contacten met de westerse landen niet alleen maar profijtelijk zijn. Natuurlijk de contacten waren nodig voor hun eigen ontwikkeling om zich te ontworstelen uit het moeras van bijgeloof, archaïsme en despotie. Nu organiseren deze landen zich in bijvoorbeeld in BRICS-landen, met vele anderen die op de drempel wachten om zich af te kunnen zetten tegen het Westen. Waar eens de wereld werd verwesterd en veramerikaniseerd, polariseert deze zich, ook omdat het Westen nog nalaat de hand in eigen boezem te steken.

Polarisatie in mezelf

Ons leven zit vol polariteiten, ook mijn persoonlijke leven. Ik voel dat het belangrijk is om een balans te vinden tussen de verschillende facetten in mezelf en van mijn activiteiten.

Ik wil organisaties besturen én sturen, boeken schrijven én lezen, mensen coachen én begeleiden, de Veda- en andere filosofieën bestuderen én boetsen, met mijn kinderen zijn én hen hun eigen weg laten vinden, met mijn partner én met vrienden zijn, mediteren én plezier maken, natuur én cultuur, zeilen én tennissen, fietsen én wandelen, piano spelen én architectuur, naar films kijken én muziek luisteren, in goed gezelschap eten én drinken en nog veel meer. Soms komen veel dingen samen en ervaar ik de rijkdom van het leven. Dat zijn hoogtepunten in mijn leven. Soms duurt het lang voor de verschillende aspecten samenvallen en soms komen ze nooit samen en ervaar ik strijd in mezelf. Dan voel ik de polariteiten. Het is belangrijk me te beseffen dat deze aspecten geen tegenstellingen zijn, geen keuzes, maar dat er een verbindend beginsel bestaat. Een beginsel dat dieper ligt dan de activiteiten zelf en waar het in wezen om gaat. Dat beginsel vind ik in mijn bewust gemaakte waarden.

Daarnaast spelen ook in mij mannelijke en vrouwelijke polariteiten. Waar mijn bewuste zelf mannelijk is, is mijn onbewuste vrouwelijk. Zoals Jung het formuleerde: mijn animus is bewust en mijn anima is mijn onderbewuste zelf. Bij vrouwen is dat in beginsel omgekeerd. Mijn animus en anima, het mannelijke en het vrouwelijke, streven naar samenzijn in eenheid. Ware vervulling komt door het verenigen van deze innerlijke tegenpolen. Ik zoek dan ook naar het in balans brengen van mijn vrouwelijke principe met het meer dominantie mannelijke principe. Het begrijpen en integreren van deze innerlijke aspecten leidt tot een gevoel van heelheid en balans.

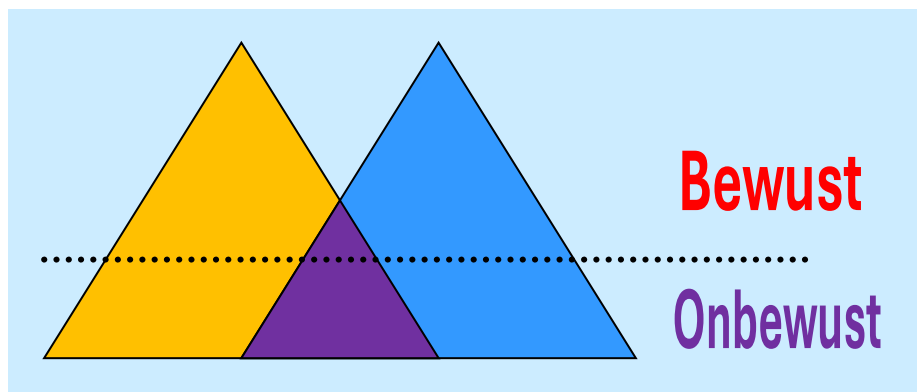
Veel leed in de wereld kan voorkomen worden als we het mannelijke en vrouwelijke principe in onszelf meer in balans kunnen brengen. Ware vervulling komt door het verenigen van deze innerlijke tegenpolen, niet door externe relaties. Bewustwording hiervan kan leiden tot betere zelfkennis en relaties. Dat geldt voor alle polariteiten.

Waarden als weg uit de polarisaties

Het zal niemand verbazen als ik zeg dat de brug tussen gepolariseerde waarden, meningen, ideeën en standpunten gevonden wordt in bewustwording. Het begint met bewustwording van het bestaan van

de gepolitiseerde situatie. Essentieel vervolgens is het bewustzijn dat elke waarde, elke mening, elk idee, elke overtuiging een keer is aangenomen. We zijn er niet mee geboren. En wat is aangenomen, kan ook weer veranderd worden. Dat is het begin van de brug. Het begin van de weg naar heelheid van mijzelf, van mij en omgeving en heelheid in de wereld.

Als we zien dat aan de destructieve polariteiten in de wereld racisme, ongelijke verdeling of uitbuiting ten grondslag ligt kunnen we ook zien dat de overeenkomsten tussen deze verschijnselen altijd het ontbreken van humane waarden en gebrek aan moraliteit is. Daarom pleit ik voor een herwaardering van humane waarden als uitgangspunt van ons denken, van onze cultuur en van ons handelen. Als we de waarden, die we vaak onbewust hebben, bewust maken, kunnen we zoeken naar de verbinding. En daar, dieper in ons bewustzijn is er altijd een punt te vinden waar we overeenstemming kunnen vinden. Waarden zijn de brug tussen de meer oppervlakkige polariteiten.

Overeenkomstige waarden kunnen we vinden door af te dalen in ons bewustzijn.

Relevante literatuur:

- H.K.W. Bekkers, De druppel en de oceaan. 2018
- F.H.W. Bekkers, De transformatieve dialoog. 2024.

© Han Bekkers Leiderschap en advies | januari 2025

Han Bekkers *Leiderschap en advies*

- *Bestuurlijk en strategisch advies*
- *Organisatieontwikkeling*
- *Interim- en programmamanagement*
- *Coaching, therapie en teamontwikkeling*

| A Rijksstraatweg 146 6573 DG Beek Ubbergen | M +31 (0)6 5138 8667 | E info@hanbekkers.nl | I www.hanbekkers.nl |

Nu beschikbaar: '[Reis naar de bron](#)', mijn debuutroman, een meeslepende vertelling over liefde, pijn en bezieling. Bestellen kan via info@hanbekkers.nl

Ook verkrijgbaar: '[De druppel en de oceaan](#)'. Het Handboek voor persoonlijk leiderschap. Derde herziene druk.

